

ПАЛЯПШАЦЬ ПРАЦУ ТВОРЧЫХ АРГАНІЗАЦЫЙ

ХІХ з'езд Комуністычнай партыі паставіў перад работнікамі нашай літаратуры і мастацтва адказныя задачы.

Комуністычная партыя, якая няспына кіраваць працай народа, ставіць сваёй мэтай стварэнне багата матэрыяльных і духоўных выгодаў. Мудра і кіраванні на развіццё яна развіццё савецкай літаратуры і мастацтва. Яе ўказанні па ідэалагічных пытаннях накіраваны на тое, каб у творах літаратуры і мастацтва забяспечыць праўдывасць, шырокае і ўсебаковае адлюстраванне жыцця ў яго вядучых тэндэнцыях, смелае і глыбокае ўзаўважэнне тыповых з'яў і рэчаіснасці. Савецкі народ чакае ад сваіх пісьменнікаў і мастакоў твораў яркіх, праўдывых, прасякнутых духам савецкага патрыятызма і дружбы народаў, якія глыбока паказваюць жыццё ў яго развіцці, дамагаюць справе комуністычнага выхавання мільянаў.

Народ—стваральнік новага жыцця, творца гісторыі, пражывальнік новых шляхоў — вольна асноўны герой твораў савецкай літаратуры і мастацтва. Творы гэтых павінны быць вартымі ваіцця народа-творца, які вырашае лёс гісторыі сваёй краіны, сваёй самадзяржаўнай дзейнасцю па ўдзяванню сацыялістычнай Айчыны. Аднак у нас яшчэ няма кніг, спектакляў, карцін першых, цёмных, дробязных па думцы, а то і проста халтурных; паўважэнне іх сведчыць аб слабым, павархоўным веданні і разуменні жыцця, аб нізкім узроўні майстэрства, недастатковай адказнасці аўтараў.

У стварэнні твораў, вартых народа і яго вядлівай справы, у выхаванні пісьменнікаў, мастакоў, кампазітараў і духу комуністычнай ідэалогіі, у збліжэнні іх з жыццём, па ўдзяванні іх майстэрствам вядлікую ролю закляканы адгрываць творчыя арганізацыі, якія аб'ядноўваюць работнікаў літаратуры і мастацтва. Задача гэтых арганізацый — згуртаваць работнікаў мастацтва і літаратуры, дамагаюць ім на шляху вырашання важнейшых творчых праблем, глыбока, па-марксісцку аб'яўляюць творчую практыку і на гэтай аснове ставіць жыццёвыя пытанні развіцця мастацтва.

У рабоце творчых арганізацый ёсць сур'ёзныя недахопы, якія выклікаюць справядлівы нараканні саіх пісьменнікаў, кампазітараў, мастакоў. Карыны недахоп заключачца ў тым, што пытанні ідэянага выхавання і творчасці не заўсёды ставяць у цэнтры дзейнасці гэтых арганізацый. Саюз савецкіх пісьменнікаў, Саюз савецкіх мастакоў, Саюз савецкіх кампазітараў закляканы аказваць работнікам літаратуры, выяўленчага і музычнага мастацтва канкрэтную дапамогу ў іх працы. Тым не менш кіруючыя органы гэтых саюзаў народка размяшчаюцца на канцы-лірэўна перагортваючы, па дробязі ў працы ўшчэрб таму, што павінна быць галоўным і асноўным. Гэта пераважвае разгортванню таварыскіх дыскусій па актуальных праблемах мастацтва, шырокаму абмеркаванню новых твораў, аб'яўляючы творчага вопыту.

Адной з карысных умоў плённай працы творчых арганізацый з'яўляецца строгае захаванне прынцыпаў калектывізму і кіраванні. Калектывізм — вышэйшы прынцып кіравання дзейнасцю любой грамадскай арганізацыі. Нельга быць калектыву ўдзелу пісьменнікаў, музыкантаў або мастакоў вырашаць ні аднаго сур'ёзнага пытання жыцця гэтых арганізацый, нічым нельга апраўдаць адступленняў ад гэтага важнейшага прынцыпа. Між тым вядома, напрыклад, што даўно мінула ўсе тэрміны склікання Усеагульнага з'езда савецкіх пісьменнікаў. Пленум праўлення Саюза савецкіх пісьменнікаў не збіраўся тры з паловай гады. Апошні пленум, які адбыўся ў пачатку 1950 года, абмяркоўваў пытанне аб стане крытыкі і дараўчых сакратарыяту саюза на аснове абмену меркаваннямі зацвердзіць адпаведную рэзалюцыю. Парушыўшы рашэнне пленума, сакратарыят саюза да гэтага часу не зацвердзіў рэзалюцыю па пытаннях крытыкі.

У працы кіруючых органаў Саюза савецкіх пісьменнікаў — прэзідыума і сакратарыята праўлення — многа лічба фармалізма. Некаторыя з членаў прэзідыума і сакратарыята практычна не прымаюць удзелу ў дзейнасці гэтых органаў. Толькі лічба, але не ўдзельнічаюць у працы многія члены рэдакцыйных калегій друкаваных органаў Саюза пісьменнікаў.

Не лепш абстаіць справа ў Саюзе савецкіх кампазітараў, дзе таксама няма сапраўднай калектывізму, а прынятыя рашэнні часта не выконваюцца. Тым жа недахоп характарызуе становішча і ў Саюзе савецкіх мастакоў, у якім кіраванне працай метадамі адміністрацыйна-камп'ютарскімі, не абіраючы належным чынам на дапамогу і ініцыятыву саміх дзейчых мастакоў. Гэта, натуральна, перашкаджае стварэнню плённай працы развіцця выяўленчага мастацтва.

Сур'ёзны ўшчэрб дзейнасці творчых арганізацый, ідэяна-мастацкаму росту караў мастацтва наносіць слабае разгортванне крытыкі і самакрытыкі. У прыватнасці, у Саюзе савецкіх мастакоў рэдка можна пачуць прамую і прынцыповую крытыку ў адрас кіраўнікоў саюза. Між тым вядома, што нельга актывізаваць творчыя арганізацыі, забяспечыць смелае і шырокае абмеркаванне пытанняў майстэрства без усямертнага разгортвання крытыкі і самакрытыкі, смелай і прынцыповай, якая дапамагае палепшэнню ідэяна-творчай працы.

Важную ролю павінны адгрываць у гэтай справе літаратурныя часопісы і газеты. Між тым на старонках маскоўскіх літаратурных часопісаў надбываю пытанні жыцця Саюза пісьменнікаў не асвятляюцца да гадзі. Гэты прыклад пераймаюць многія рэспубліканскія літаратурныя часопісы.

Міма сур'ёзных недахопаў у дзейнасці Саюза мастакоў праходзіць часопіс «Іскусство». «Літаратурная газета» таксама не асвятляе сваёй ролі ў справе разгортвання крытыкі ў Саюзе савецкіх пісьменнікаў СССР, рэспубліканскіх саюзах і аддзяленнях саюза ў краях і абласцях.

Творчыя арганізацыі яшчэ слаба працуюць з людзьмі, забываючы, што галоўная іх задача — індывідуальная праца з пісьменнікамі, кампазітарамі, мастакамі. Савецкая дзяржава і Комуністычная партыя праўдываюць вядлікую клопату аб развіцці нашага мастацтва. Кожны ачыны твор, які ўзбагачае скарбіцу культуры народаў, — вядлікае дасягненне і вядлікая радасць для ўсіх савецкіх людзей. Абыякавы творчыя арганізацыі — развіццё на аснове сацыялістычнага рэалізму ўсё разнастайнасць форм і жанраў мастацкай творчасці, зыходзячы з індывідуальных дараванняў і творчых інтарэсаў пісьменнікаў.

Формы арганізацыйнай працы не перыядычна змяняюцца, саблюдны, яны павінны быць прыведзены ў адпаведнасць з патрэбнасцямі часу. Нельга працаваць з мастакамі, кампазітарамі або пісьменнікамі «пагоў». Трэба ведаць кожнага таленавітага чалавека, яго творчыя планы, яго патрэбы і запатрабаванні, ведаць, хто адчувае патрэбу ў падтрымцы, у адборанні, а падчас і ў прамой і адкрытай таварыскай крытыцы. Кіраванне некаторых арганізацый яшчэ недастаткова абіраецца на свае асноўныя творчыя кадры. Да дзейнасці саюзаў падчас слаба прыцягваюцца самыя аўтарытэты, таленавіты і вопытныя людзі.

Важнай меркай таго, наколькі плённа дзейнасць творчых арганізацый, з'яўляецца якасць іх працы з маладымі кадрамі. Тут ёсць сур'ёзныя недахопы, якія выклікаюць пачуццё трытоты. Некаторыя маладыя кампазітары, творы якіх добра сустракаюць грамадства, паказалі імянае замкнутасць ў сабе, адарвацца ад саюза. Атрымаўшы першыя поспехі, яны пачынаюць шукаць лёгкіх шляхоў ў мастацтве, іны раз паддаюцца ўплыву варажых, багемных настрояў, прынажваюць сабе халтурнай працы. Вядома таксама, што ёсць маладыя пісьменнікі, якія, выпусціўшы першую ўдалую кнігу, затым забываюць аб настойлівай, упартай творчай працы і па некалькі год не даюць нічога новага.

У саюзных рэспубліках імянае расце новая, сацыялістычная культура. Багатыя магчымасці росту адкрыты перад саюзамі пісьменнікаў, мастакоў, кампазітараў у кожнай нашай рэспубліцы. На жаль, гэтыя магчымасці скарачваюцца дзякуючы таго, напрыклад, мала класіфікацыя па вырочанні творчай змены, дрэнна ўважваецца і свае рады маладых музыкантаў саюзаў кампазітараў Літвы, Малдавіі, Карака-Фінскай рэспублікі.

Савецкае мастацтва развіваецца ў цеснай і непарыўнай сувязі з усёй дзейнасцю савецкага народа, якім кіруе Комуністычная партыя. Вырашальнае пытанне для любой творчай арганізацыі — пытанне аб кірунку, аб ідэяна-мастацкіх прынцыпах развіцця мастацтва. Галоўная задача творчых арганізацый — стварэнне твораў высокага мастацкага значэння, якія адлюстравваюць магучую сілу савецкага народа, вядлікую мудрасць Комуністычнай партыі. Уважваецца ў жыццё гэтай задачы павінна быць прысвечана ўсе што-дзённая дзейнасць гэтых арганізацый, іх кіраванне, усе работнікі літаратуры і мастацтва. У арганізацыях пісьменнікаў, кампазітараў, мастакоў павінна быць створана такая абстаноўка, якая ўсемерна спрымае-б шырокаму развіццю творчай працы.

Дзейнасць творчых арганізацый — важны ўчастак ідэалагічнай працы. Прамы абавязак мядовых партыйных арганізацый — забяспечыць штодзёнае, кваліфікаванае, прынцыповае партыйнае кіраванне гэтай важнай галінай.

Ранучае палепшэнне ўсёй дзейнасці творчых арганізацый — неабходная ўмова на шляху вырашання савецкай літаратуры, савецкіх мастацтва іх вядлікіх задач.

Перадавы артыкул «Правды» ад 24 ліпеня 1953 года

ЛІТАРАТУРА І МАСТАЦТВА

ОРГАН МІНІСТЭРСТВА КУЛЬТУРЫ І ПРАУЛЕННЯ САЮЗА СОВЕЦКІХ ПІСЬМЕННИКАў БССР

№ 30 (941)

Субота, 25 ліпеня 1953 года

Цана 50 кап.

Веліч нашых здзяйсненняў

Пра два дні календар напамінь нам пра адну з важнейшых гістарычных дат у жыцці нашай краіны — пра 27 ліпеня 1952 года. У гэты дзень уступіў у строй Волга-Данскі суднаходны канал імя В. І. Леніна — буйнейшае за ўсе часы існавання чалавечтва гідратэхнічнае збудаванне.

Мінуў год з таго часу, калі першае судна ўпершыню ў гісторыі выйшла з Волгі, узяло курс у бокскай стэлі і па праекце накіравалася ў ім каналу, па шлюзавай дэсцыі спаматку паднялася на вышыню звыш васьмідзесяці метраў па вадараздзеле, а потым апусцілася ўніз і ўвайшла ў Дон.

Збудаваннем Волга-Данскага суднаходнага канала савецкі народ пражывае твораў перад усёй светам неперажытае свайго ладу, магучасць сваёй «прамысловасці, сваёй тэхнікі. Ён паказаў, што толькі яму — свабоднаму народу — над сілу рашэнне такіх грандыёзных будаўнічых, стваральных задач.

Волга-Данскі суднаходны канал — гэта велічавы творчын савецкага народа, уважваецца ажыццяўленай справядлівай мары аб алуванні Волгі і Дона. Стварылася німа сіла, каб пракасаць стокіламетровы канал, прымушыць данскую вяду-дчы ўверх, узняцца на 44 метры да вадарадзла, каб дасяць, апускаячыся з шлюза ў шлюз, плыць у Волгу. Стварылася німа сіла, каб стварыць на працяжэнні канала некалькі велізарных вадасховішчаў, узвесці шлюзавыя збудаванні, адзіляючыя сваёй перакаменнай аўтаматычнай, чароўнасцю і строінасцю архітэктурных форм. Стварылася німа сіла і для таго, каб падрыхтаваць неабсяжнае ложа для Цымлянскага мора — самага маладога мора на зямлі, каб увесці магучы Цымлянскі гідравузел. І гэтыя сілы ў савецкага народа знайшліся.

Прайшоў год з таго часу, як Волга-Данскі канал і яго збудаванні, Цымлянскае мора і Цымлянскі гідравузел пачалі сваю верную службу савецкаму народу.

Ужо ў першы месяц летняй навігацыі па каналу прафільні сотні пасажырскіх і грузавых суднаў. Ціер патак тру-

заў праз канал у тры разы большы, чым у першыя месяцы мінулай навігацыі. Судны ідуць судны з Волгі і Камы, Масквары і Окі. Грузы ідуць без затрымак, па «экалёнай вуліцы» — работнікі канала ў дэканаласці аваладалі механізмамі, электратэхнічным абсталяваннем і аўтаматамі. І ў мінулым годзе шлюзаванне суднаў праводзілася дакладна, па ўсталяваным нормах. А сёлета гэты працэс праводзіцца яшчэ больш арганізавана. Прышлюзаванні вялікагрузных суднаў, напрыклад, на многіх участках камеры запяўняюцца вадой у тры-чатыры разы хутчэй, чым у мінулыя навігацыі.

Прыгожа і велічавы выгляд Цымлянскае мора, якое раздзяляе амаль на дзве кіламетры ў даўжыню і да сарака кіламетраў у шырыню. Валы ў гэтым годзе ў ім прыбавіліся. У моры ходзяць каскі рыб. Марскія працы барозняць камфартнае пасажырскае судна дзельна-электраход, чароўнасцю і інструментам, ідуць плыты з камякмі лесам. Хутка па каналу будзе курсіраваць новае судна «Беларусь». У гэтыя дні па каналу плылі судна за судна са збожжам новага ўраджа.

Саўна служыць савецкаму народу і магучы Цымлянскі гідралектратэстанцыя, збудаваная на беразе мора. Імча здароўя да цукру Волга-Данскага канала імя да прамавысокіх тэхнамаў Данбаса, індустрыяльным цэнтрам Поўдня, стаіццам Залоння. Больш года працуюць гідралектратэстанцыя. Калектывы станицы даў народнай гаспадарцы многа электраэнергіі, няспына апрадэжваючы трафік выпрацоўкі яе.

Галоўнае збудаванне Данскага матэрыяльнага канала гоніць вяду Цымлянскага мора ў аэраўшлівым залонекі стэлі. Да 250 кубаметраў вяду ў секунду — вольна яго прыпуская здольнасць. Ужо ў мінулым годзе 100 тысяч тэктараў аэра-

ліных зямель былі шапены данскай вадой. На гэтых землях многа калгасы збіраюць на 300 пудоў шпаніцы з гектара.

За год, што прайшло з дня пуску Волга-Данскага суднаходнага канала імя В. І. Леніна, савецкая краіна атрымала не адну буйную перамогу ў тэснадарчым і культурным будаўніцтве.

Наўдана ўступіла ў строй Усць-Каматарская гідралектратэстанцыя. Яна будзе садзейнічаць далейшаму індустрыяльнаму развіццю Усходняга Казахстана, выкарыстанню незлічоных прыродных багатаў руднага Алтая. Усць-Каматарская ГЭС дадасць энергію прадпрыемствам і будоўлі, шахтам і транспарту, дапаможа ўзняць на ішчэ больш высокую ступень металургічную прамысловасць, калгасную і саўзнавую вытворчасць.

Савецкі народ самадзяцна працуе над тым, каб у тэрмін завяршыць і іныя вялікія будоўлі — Куйбышэўскую, Сталінградскую, Казахскую гідралектратэстанцыі. На будаўнічых пляцоўках гэтых станцый кіпіць напружаная праца. І я падняжа Жыгулёўскіх гор, і ля балкі Аснаднай пад Сталінградом, і на берагах Дняпра ў раёне Казахкі шырыцца фронт будаўнічых работ.

Гарачы час у будаўніцтве Сталінградскай ГЭС. Галоўны іх клопат аэраў — стварэнне моцнай вытворчай базы і будаўнічых жылля. З кожным днём расце і добраўпарадкоўваецца рабочы пасялак Волжскі, у якім уведзены сотні дамоў і культурна-бытавыя устаноў. На пляцоўках будоўлі з'явіліся буйныя прадпрыемствы — рамонтна-механічны завод, завод па прыгатаванню бетону і раствору, цэхі жалезабетонных канструкцый, аўтабазы, майстэрні. Праз Волгу перакінута высокавольтная лінія, будоўцца канчаткова дарога для транспартыроўкі матэрыялаў на левы бераг. Шырока вядуцца работы на асноўных гідратэхнічных аб'ектах.

Няма для савецкага чалавека больш пачэснай справы, чым барацьба за выкананне заданняў партыі і ўрада, чым барацьба за адзіліненне выпрадаванай партыйнай палітыкі.

В. ПАЛЕСКІ.

Сёння ў нумары:

Паляпшаць працу творчых арганізацый (1 стар.).

В. Ждан. Грозы смех (2 стар.).

А. Акуліч. Гораў павінен быць прыгожым (2 стар.).

Г. Шчарбатаў. Твор аб пільнасці савецкіх людзей (3 стар.).

Юр. Шчарбатаў. Вядлікі сын рускага народа (3 стар.).

В. Намініскі. Пісьменнік — гуманіст (3 стар.).

Пятая рэспубліканская нарада маладых пісьменнікаў (4 стар.).

Да дня Ваенна-Марскога Флота

Працоўныя рэспублікі рыхтуюцца шырока адзначаць Дзень Ваенна-Марскога Флота. У гарадах і сёлах, у пярвічных арганізацыях ДТСААФ праводзіцца гутаркі, чытаюцца лекцыі і даклады па тэме «Ваенна-Марскі Флот вялікай Савецкай дзяржавы», «Дзень Ваенна-Марскога Флота — усенароднае свята».

Многа цікавых мерапрыемстваў праводзіць у гэтыя дні мінскі марскі клуб ДТСААФ. На Комсамольскім возеры пачаліся спаборніцтва членаў пярвічных арганізацый па марскому мнагобор'ю. Марскія маладзцы клуба падрыхтавалі многа новых маладзёў розных караблёў.

Рыхтуюцца да ўсенароднага свята, клуб зрабіў чарговы выпуск грамадска-інструктарскага ваенна-марскога справы. Каля 20 шлюпачных каманд праводзяць трайроўкі пад кіраваннем інструктараў клуба.

Добры падарунак Дню Ваенна-Марскога Флота падрыхтавалі аматары марскай справы станбаўдучыцца завода імя Кірава. Члены ваенна-марскога гуртка сваімі «сіламі пабудавалі капер. Ён ужо спущан на вяду на Комсамольскім возеры. (БЕЛТА).

Прывезд польскага ансамбля „Мазоўшэ“

Другі раз прывяджае ў Мінск Польскі дзяржаўны ансамбль песні і танца «Мазоўшэ». Яго гастролі з поспехам прафільні ў сталіцы Савецкай Беларусі ў 1951 годзе.

У складзе ансамбля — хор, аркестр і танцавальная група. Мастацкі кіраўнік — дактар Дзяржаўнай прэміі прафесар Тадэуш Сыгетыйскі.

У рэпертуары ансамбля польскія народныя песні і танцы, творы савецкіх і польскіх кампазітараў. Ансамбль выступіць з думка канцэртам і памяшканні Беларускага дзяржаўнага тэатра оперы і балета.

Гастролі Нікалаеўскага тэатра

Першага жніўня ў сталіцы рэспублікі пачынаюцца гастролі Нікалаеўскага украінскага дзяржаўнага тэатра юнага гледача.

Тэатр пажажа мінчанам «Зямлю» В. Васількі, «Чэсьць змаладу» А. Первешава, «Атэстат сталасці» Л. Герасінава, «Гасцэла» І. Штока, «Новыя людзі» Н. Чэрнышэўскага, «Зямны рай» О. Васілева, «Р.В.С.» А. Гайдара і другія спектаклі.

Гастролі прадоўжацца да першага верасня.

У вязынцы

19-га ліпеня на радзіме Янікі Купалы ў Вязынцы пабывалі работнікі Аўтапрамбуда. Навуковыя супрацоўнікі філіяла музея расказалі рабочым аб жыцці і літаратурнай дзейнасці паэта. Рабочыя азнаміліся з вядлікамі Вязынкі.

У гэты ж дзень Вязынку наведалі піянеры з лагера Жадовічы і будаўнічы горада Мінска.

За апошні час у філіяле музея пабывала больш за тысячы чалавек.

ГЭС „Дружба народаў“ уступіла ў строй

Гідралектратэстанцыя «Дружба народаў» пабудавана! На 80 з лішнім кіламетраў працягнулася не электраліній. Па іх плыло святло ў дымі калгаснікаў, клубы, школы, бібліятэкі. Электраэнергія дасяць магучасць механізаваць многа працэсы калгаснай вытворчасці. Станцыя будзе выпрацоўваць кожны год каля аднаго мільяна кілават электраэнергіі.

ГЭС «Дружба народаў» пабудавана на працягу аднаго года. За гэты час будоўлі вынілі з катлаваў і ўлажалі ў насыпы 400 тысяч кубаметраў грунту, улажалі 1100 тон бетона, 800 тон бутабетона, 900 тысяч штук цэглы, 2.300 кубаметраў камя, скарысталі 1.200 кубаметраў лесабудульных матэрыялаў. Бу-

даўніцтва вядома з дапамогай магучай тэхнікі.

Савецкая ўлада зрабіла працоўных гаспадарамі сваёй зямлі. Возера, якое наляжала раней працоўных беларусаў, літоўцаў і латышоў, стала возерам дружбы, крывіцай багатаці і энергіі, якая пастаўлена на службу чалавеку.

З вялікай радасцю сустраці пук гідралектратэстанцыі калгаснікі навакольных раёнаў. Латыскае калгасніца Ольга Самбары ў дзень адкрыцця станцыі таварыла:

— Пясянар латыскага народа Яні Райніс, які правёў шмат маластва непалажкіку ад блакітнага возера Дрысвяты, маріў аб тым, калі ішчэ і радасць прыдуць у дом кожнага працоўнага. І гэты дзень

прышоў. Родная Савецкая ўлада прынесла кожнаму з нас сапраўднае шчэсце і радасць. Хай ярка палаюць агні нашай электратэстанцыі, хай влічуды яны нас да новых поспехаў у нашай дружнай калектывнай працы.

— Нае, савецкіх людзей, не паддасць ніякай сіла, не раз'яднаць ніякія ворагі, — заявіла літоўская калгасніца Леанора Герасімовіч.

Там, дзе раней сыходзіліся пагарнічныя ступы трох дзяржаў, што падзялялі дзе народы, дзнер па ўсе бакі ідуць слупы, на якіх электрычныя праводы нясуць нягаснае святло. Гэта святло народ па справядліваці назваў святлом непарушнай дружбы.

Таленавітую моладзь — у навучальныя ўстановы

Комуністычная партыя і Савецкая дзяржава аддаюць багата ўвагі навучэнню культурнага ўзроўня савецкіх людзей, найбольш лоўнаму задавальненню іх духоўных патрэб і высокага эстэтычнага густу.

Плённа ў нашай краіне развіваецца ўсе віды і жанры мастацтва, нацыяналізавана па форме і сацыялістычна па змесце. Вырашальныя вядлічыя задачы, якія паставіліся ХІХ з'ездам Комуністычнай партыі, творчыя калектывы Савецкай Беларусі патхцяна працуюць над новымі спектаклямі, жывіліямі і скульптурнымі кампазіцыямі, операмі і сімфоніямі, мастацкімі і дакументальнымі кінафіліямі.

Выключную ролю ў далейшым уздыме Беларускага мастацтва павінна адгрыць творчая інтэлігенцыя і, у прыватнасці, маладыя кадры, якімі прафесійныя калектывы штогод папаўняюцца з ліку спеціальных мастацкіх навучальных устаноў.

Аднак падрыхтоўка кадраў усё яшчэ адстае ад патрэб жыцця.

Наша рэспубліка багата шматлікімі мастацкімі талентамі. Яны ёсць у харавых калектывах і музычных ансамблях, самадзейных драматычных гуртках, студыях выяўленчага мастацтва.

Вельмі яркавым паказчыкам росквіту талентаў на Беларусі з'яўляецца стварэнне і плённая дзейнасць Дзяржаўнага народнага хора, які складаецца ў асноўным з удзельнікаў самадзейнасці.

Удалы падбор артыстаў хора — вынік значных намаганняў яго арганізатараў і кіраўнікоў, якія падтрымлівалі і падтрымліваюць ішчыльную сувязь з самадзейнасцю.

На жаль, кіраўнікі мастацкіх навучаль-

ных устаноў, дзе ў мінулым месяцы зачыніліся дзяржаўныя і курсавыя экзамены, не праўдыва кілопатаў аб падборы найбольш здольных людзей у свае ўстановы.

Сярод выпускнікоў кансерваторыі, мастацкага, хараграфічнага і музычных вучылішчаў яшчэ мала сапраўды здольных славякоў, музыкантаў, жывіліцаў. З сёлетняга выпуску можна назваць толькі піяністаў І. Паўлюду (кансерваторыя) і Н. Пракапенка (Брэсцкае музычымлішча), фугатыста У. Апацкага, дыржора-харавіка Н. Корсака, жывіліца Ф. Бараноўскага, артыста балета Г. Абакунчыка і некаторых другіх.

У тэатральным інстытуце ў гэтым годзе зусім не было выпуску. Такім чынам, рэспубліканскія тэатры і тэатры заходніх абласцей БССР не атрымалі навушэння актараў.

У выніку няўдалага падбору студэнтаў і вучняў па працягу мінулых год кансерваторыя сёлета выпусціла толькі аднаго славяка, а хараграфічнае вучылішча не выпусціла ніводнага танцора-мужчыну. У якіх тэатр оперы і балета адчувае неабходнасць.

Не падрыхтаваны патрэбныя кадры для філармоніі і Белдзяржтэатра. Яны за ўвесь пасляваенны час не атрымалі з тэатральнага інстытута і кансерваторыі аднаго артыста камернага спявання і майстра мастацкага слова.

Сур'ёзныя ваганы ёсць у выкладанні некаторых дысцыплін.

Так, марксісцка-ленінская эстэтыка выкладаецца без ішчыльнай сувязі з творчай дзейнасцю маладых кампазітараў, жывіліцаў, скульптараў. Тут яшч

Твор аб пільнасці совецкіх людзей

Той, хто сочыць за творчасцю Аркады Куляшова, можа заўважыць: у апошнія гады паэт паспяхова развівае ў беларускай літаратуры лірыка-эпічны жанр. У яго паэмах «Новае рачышча», «Простыя людзі», «Толькі ўперад» мы бачым спалучэнне лірычнага і эпічнага жанраў. Высокім ідэям сваіх твораў паэт знаходзіць дасканалую форму.

Новы твор Аркады Куляшова — аповесць у вершах «Граніца» — сведчыць аб тым, што паэт не спыніўся на аднойчы ўдала знойдзенай форме літаратурнага вырашэння сваёй задумы. Следуючы традыцыям вялікай рускай літаратуры, паэт знаходзіць усе новыя і новыя формы адлюстравання нашага багатага і разнастайнага жыцця.

З гісторыі рускай літаратуры мы ведаем прыклады буйных лірыка-эпічных твораў. Гэта перш за ўсё раман у вершах А. Пушкіна «Яўген Анегін», у якім дзеянне найшырэйшага карціна рускага грамадства, сапраўднага энцыклапедыя рускага жыцця. А. Пушкін адчуваў усе складанасці напісання такога твора. Ён пісаў Вяземскаму: «Што датычыць майго занятку, я зараз пішу не раман, а раман у вершах — «Лібаўская рэвізцыя».

І сапраўды, раман ці аповесць у вершах патрабуюць ад аўтара, апрача дасканаласці ведання жыцця, вялікай паэтычнай культуры і наватарскага талента.

Таленавітасць паэта, яго выдатнае веданне свецкай рэчаіснасці, аўтарскае самаабмежаванне дамагаюцца А. Куляшова напісаць твор вялікага аб'ёмнасці. Накаляўшы ў аснову «Граніцы» падзеі трыццаці першага года ў адным з раёнаў на захаднай граніцы, паэт стварыў глыбока сучасную аповесць, якая цалкам адпавядае надзеям запатрабаваным народа.

Аповесць «Граніца» — гэта перш за ўсё твор аб пільнасці свецкіх людзей.

Героі твора — гэта перадавыя свецкія людзі, юнакі і дзевушкі, якія ўсёй душой ненавідзяць капіталістычны свет, дзе іх аднагодка «гоніць жандарм у турму, гоніць па поезд, каб везці яго на Якушкіна...», дзе «семя і граніцы паны высяляюць на згубу», дзе «капіталістамі людзям рыхтуюцца войны». Выхаваная Комуністычнай партыяй і Совецкай дзяржавай, наша моладзь поўнацэнна адана вялікай справе камунізму. І калі вораг змог пачуць дзяржаўную граніцу, гаворыць паэт, то ніколі яму не ўдацца перайсці мяжу, што «яго ад людзей рысай нябачнай, заслонам гучым аддзяляе». Вось чаму па першаму закліку райкома партыі пачынаецца свайго станаўлення і ў канцы аповесці разам са студэнтамі едзе вучыцца. Марына яму гаворыць:

★
Г. ШЧАРБАТАУ.
★

жыцця падкрэсліваецца і многапланавасць аповесці. Аўтар не абмежаваў яе толькі рамкам барацьбы са шпіёнамі. Ён паказвае жыццё з усімі яго канфліктамі, з перажыванымі герояў, з іх радасцямі і няўдачамі.

Уменне спалучыць у паказе герояў асабістае і агульнаграмадскае — адна з асноўных асаблівасцей А. Куляшова. У аповесці «Граніца» многа месца аддана пачуццям кахання і дружбы маладых людзей. І гэта не вынаходка. Праз узаемаадносінні юнакоў і дзевушак, праз іх перажыванні паэт умеа разгортвае тэму кахання і дружбы маладых людзей. А. Куляшова будаўніцтва новага жыцця. Мы бачым, як Марына арганізуе камасольскі батальён і самадзянная ратуе багачай раёна ад ляснога пажару; як яна бяжыць пераважае адначасна ў бок ад сёбра Цімоха, які рашыў адысці ў вайну ад вялікіх спраў будаўніцтва і схавання на братавым хутары; як яна ішчыра, па-сяброўску дапамагае Максіму стаць на правільны шлях. Аўтар назваў гераіню «многімі яркімі адметнымі рысамі, зрабіў вобраз цікавым і жыццёвым. І ўсё-ж, нам здаецца, вобраз гэты яшчэ не закончаны. Яму, на наш погляд, не стае некаторых рыс біяграфіі. Недахопна вобраз з'яўляецца і тое, што ён малавучы без развіцця, без духоўнага росту.

Мастацкі дасканалы вобраз Цімоха. Былі школьны таварыш Марыны, ён асеў на хутары, адгародзіўшыся ад усяго навольнага. Але паступова, пад уплывам камасольцаў ён пачынае разумець недарачнасць свайго станаўлення і ў канцы аповесці разам са студэнтамі едзе вучыцца. Марына яму гаворыць:

Якое табе пажаданне
Мне напярэдадні
Сталасі нашай скажашы?
Будзь з калектывам...
Але памятай: не заўбедзі
Быць з калектывам
Здараецца ў час барацьбы.
Кепска адзіна-адзіна
Перад тварам нягоды
Будзе таму з нас застацца,
Хто духам слабы.

Адным з цэнтральных герояў аповесці з'яўляецца сакратар райкома партыі Бударын. Праз вобраз гэтага вытрыманата і разважлівага чалавека паэт змог пераказаць паказачную і накіруючую ролю Комуністычнай партыі. Аўтарытэты і паважаны чалавек, выдатны арганізатар Бударын у небяспечны час умеа арганізаваць паселішчы на барацьбу з пажарам і на захоп шпіёнаў, умеа ўзнушыць людзям спакой і ўпэўненасць. Бударын — гэта тып мудрага кіраўніка, які цесна звязаны з народам, для якога інтарэсам народа — вышэй за ўсё. Намалаваны свежымі фарбамі, у насыпным дзеянні, вобраз сакратара райкома надойта застаецца ў памяці.

Удачай паэта з'яўляецца вобраз блага дулака, шпіёна і дыверсанта Сцяпана. Паэт знаходзіць надзвычайныя рысы для раскрыцця агіднага нутра гэтага вырадка, прасякнутага зварынай нявідавасцю да свецкіх людзей. Ён мариць яшчэ бладаром вярнуцца на нашу зямлю, каб пасячы тут усе сады, хаты чорным агнём спаліць... Паэт правільна робіць, што не выкаікае заспакаення ў чытача, а, наадварот, націрае яго, кіліца да кіліцы большай шпіёнскай, бо вораг не знішчае, ён паранены ўшаў на тым баку граніцы.

Ад твора да твора раецца мастацкае майстэрства паэзіі Аркады Куляшова. Новы твор адрозніваецца ад папярэдніх не толькі сваім буйным памерам, але і большай мастацкай глыбінёй і адлюстраванні падзей, большай дасканаласцю формы. Асабліва трэба адзначыць кампазіцыйную стройнасць аповесці. У яе аснову пакладзены востры драматычны канфлікт, узяты з жыцця.

Захаляе па-куляшоўску свеаасаблівая і арыгінальная вобразная сістэма твора, багатае і прыгажосць мовы, свежасць мастацкіх эротаў. Лаканічна і дакладна вылічаны дэталі герояў. Ухваленаму ўспрыманню аповесці садзейнічаюць лірычныя адступленні.

На нашу думку, паэт не пазбег і некаторых недахопаў. Не зусім акрэслена ўз'яўляецца, напрыклад, час разгортвання падзей, хоць у аповесці і называецца год. Аўтар не даў характэрных рысаў бурнага трыццаці першага года ў нашай рэспубліцы. Не зусім апраўданы ўз'яўляецца таксама і тое, што паэт паказвае толькі моладзь у барацьбе са шпіёнамі, калі вядома, што ў такіх выпадках узяліся і ўсё насельніцтва патраціліх бесяк. Ненатуральна гучыць жалобная песня жанчыны над сваім дзіцем у час ляснога пажару. Ведучым, якая сіла ўздымае супраць пажару, чытач не верыць у жаласнае галашэнне жанчын. Некаторыя вобразы (пан Дабіўніцкі, Сымон, Міхась) толькі называюцца ў творы. Больш пра іх чытач нічога не можа даведацца.

Але гэта — асобныя недахопы. Аповесць «Граніца» — удалы твор аб адданасці свецкіх людзей вялікай справе партыі Леніна — Сталіна. Ён выхоўвае ў чытача любоў да сваёй сацыялістычнай Радзімы і нявідавасць да яе ворагаў.

У Д О Ж Д Ж

Наляцеў,
Засыпаў спорны дождж такі, —
Апусцеў
Раптоўна парк наш гарадскі.
Размыліся ўсе.
Застаўся толькі ён,
Стаў
Пад густалісты мокры каён.
Ля стала —
Сухого месца пяточок.
Эх, дарма
Пакунуў дома піжачок...
Дождж праякты
Не спыняецца, сачы,
За каўнер
Вада цурком цячэ.
Хай-жа будзе
Хоп на шыю тут вада —
Дакачаецца,
Бо слова любой даў!
...Проз акно
Мы на хлапца таго глядзім.
— Ці даўно, —
Кажу, — і сам быў вось такім.
Паўтарыла
Жонка ціха: — Ці даўно...
Расчыніла
Ветру майскаму акно.

Аднаўленне дома-музея Адама Міцкевіча

Працоўныя Наваградскага раёна ахоўваюць мясціны, звязаныя з імем тэпільнага польскага паэта Адама Міцкевіча. Сотні школьнікаў-экскурсантаў, накіруючыся ў падарожжа па роднаму краю, не праміць наведаць курган, насыпаны ў памяць паэта ў Наваградку, паляваны на возеры Свяцка, якому паэт прысвяціў многа пудоўных радкоў.

Возера Свяцка стала ўлюбёным месцам адпачынку працоўных. Сотні людзей прыязджаюць сюды ў выхадныя дні з Баранавіч, Любыч, Карэліч, Гарадзішча і іншых месцаў.

Непадалёку ад цэнтральнай плошчы г. Наваградка (зараз плошча Свабоды) пачаў стаяць дом-музей А. Міцкевіча. Намешка-фашыяцкі варвары дашчыту знішчылі яго. Але бессмертная геніяльнасць твора паэта, неўміруча аб ім памяць народа.

Паводле рашэння выканкома Наваградскага Савета дэпутатаў працоўных, у пачатку ліпеня гэтага года пачалося аднаўленне дома-музея Адама Міцкевіча.

Работы па аднаўленню будуць закончаны ў 1954 годзе.

Для дома-музея набыты бронзавы бюст паэта (ён у часе акупацыі быў схаваны ў зямлі), два барэльфы, бронзавы футляр ад гадзінніка, лісьмовы стол з пазалочанымі ікрустакіямі, за якім паэт пісаў свае бессмертныя творы. Сабрана таксама некалькі экзэмпляраў кніг на польскай і рускай мовах, якія выдалены ў розныя гады.

П. ЧАРНЫХ.
Наваградук.

Спектакль «Паўлінка» на Палтаўшчыне

Адзначаючы 11-ю гадавіну з дня смерці Яні Купалы, драматычны гурток Бяўскага сельскага клуба Лубенскага раёна Палтаўскай вобласці паставіў камедыю «Паўлінка».

Лубенскі раён
Палтаўскай вобласці.

А. МАХІНЯ.

Пісьменнік-гуманіст

Да стагоддзя з дня нараджэння В. Г. Караленкі

У вобласці грамадска-літаратурнай дзейнасці В. Г. Караленкі ўваблівалі лепшыя рысы прагрэсіўнага рускага пісьменніка мінулага. Кожны радок, напісаны Караленкам, кожнае яго грамадскае выступленне прасякнутае гарачай любоўю да Радзімы, да народа. Сапраўдны патрыёт Расіі, ён быў і сапраўдным інтэрнацыяналістам, абаронцам народаў, які прыгнятліся царызмам.

У творчасці Караленкі побач з тыпам рускага сельскага Цёбіна, у вобразе якога М. Горкі бачыў выдатнае адлюстраванне рускага нацыянальнага характару, выдзіраў яркія фігуры сям'яў, вядучых сілаў, старога палекага дэда-бандурніка.

Барацьбе з нацыянальным прыгнётам і няроўнасцю, паніжэннем і расізмам прысвечаны выдатныя мастацкія і публіцыстычныя творы Караленкі — «Сон Макара», «Лес шуміць», «Судны дзень», «Дом № 13» і іншыя. Ужо ў пачатку свайго творчага жыцця, летам 1881 года, у час сямельнага «падарожжа» па Іртышу і Обі Караленка запісаў у запісеўніку кніжачку свае ўражанні ад сустрэчы з мясцовым насельніцтвам — асіякамі. Яго сімпатый прыцягнула вынісавасць гэтых людзей, іх мужнасць у барацьбе з прыродай. З болем разказаў ён аб слайванні, абранні мясцовымі кучымі асіякоў-рыбакоў. Куржужанна цывілізацыя, якая нясе народнасці і культурнае развіццё, выкаікае глыбокае абурэнне пісьменніка. У раннім апавяданні Караленкі «Сон Макара» дачэпа выразна карціна жудаснага іспавядання нацыянальных меншасцей царскай Расіі. Вячныя клопаты аб кавалку хлеба, пабурка і гразнага «таёна» — ісправіўка — гэтым вычэрпвае змест жыцця асіяцкіх сям'яў. Герой апавядання — Макара, той сачы, на якога «ўсе шчыры ваяцкі» — вобраз прарока абуджэння, якое дае карціну бісправіў і эксплуатацыі працоўных мас нацыянальных украінаў.

Ужо ў канцы мінулага стагоддзя Караленка заклікаў амерыканскі расізм, убацьку ў ім сур'ёзную небяспеку для будучыні народа Амерыкі.

Караленка выступае пралаведнікам дружбы народаў, іх аб'яднання ў барацьбе з эксплуатацыйным грамадскім ладом. Вялікай гістарычнай заслугай рускай літаратуры Караленка лічыў тое, што яна «пакінула ў баку нацыянальныя спрэчкі і прымырала іх у агульным лозунгу: свабода. Свабода ад «папоў», як-бы яны ні называліся: Вішнявецкія, Меншыкавы ці Кучубеі, свабода ад усяго, што вяжа народы і ішчае народаў».

У алегарычным апавяданні Караленкі «Сказанне аб Флары, Агрыле і Менахеме, сьмне Іегудзі», якое паэтуе барацьбу народных мас з захопнікамі і прыгнятальнікамі, гучыць глыбокая вера ў мір і ішчае народаў: «Знікне прыгнёт, народы сьмудуца на свята брацтва і ніколі ўжо не пацяя кроў чалавека ад рукі чалавека».

Сноўтам сваёй алегорыі, якая выкрывае реакцыйнасць прапаведзі непрацўленна, пісьменнік-патрыёт выбірае супрацьдзействуючы мірнай краіны захопніка, што імкнучы да суверэнага «папава».

Мастацкае спадчына выдатнага рускага пісьменніка-гуманіста, яго дэмакратычны і патрыятычны ідэал, абарона міру і дружбы народаў, выкрывець расавых і нацыяналістычных забавонаў — блізкія і дарагія ўсёму мірабудоўнаму чалавечтву. «Прагрэсіўны пісьменнік», як назваў Караленку вялікі Ленін, і сёння з'яўляецца нашым саюзнікам у барацьбе за мір і ішчае на зямлі.

В. КАМІНСКІ,
кандыдат філалагічных навук.

Вечар памяці В. Маякоўскага

У памяшканні Дзяржаўнага рускага драматычнага тэатра БССР сабраліся сталеваўшыя прадпрыемствы, служачыя, работнікі літаратуры і мастацтва — шчырыя прыхільнікі таленту вялікага паэта.

Вечар кароткім уступным словам адкрыў Канрат Крапіва. З дэкламацыяй абжыццёвым і творчым шляхам В. В. Маякоўскага выступіў Анатоль Вялюгін. Міхась Клімковіч, Максім Лужанін і Кастусь Кірэнка прачталі свае пераклады твораў В. Маякоўскага на беларускую мову.

У заключэнне вечара быў наладжаны канцэрт.

Вялікі сын рускага народа

Грамадскасць Совецкай Беларусі шырока адзначыла 60-годдзе з дня нараджэння лепшага, таленавіцейшага паэта савецкай эпохі В. В. Маякоўскага.

У сталіцы рэспублікі адбыўся літаратурны вечар, прысвечаны значнальнай даце.

24 ліпеня споўнілася 125 год з дня нараджэння Нікалая Гаўрылавіча Чарнышэўскага — вялікага рускага рэвалюцыйна-дэмакрата.

Н. Г. Чарнышэўскі — буйнейшы рэвалюцыйны дзеяч разначыскага перыяду ў вышалежнам руху народаў нашай краіны. У апошні 60-х гадоў, знаходзячыся на чале рэвалюцыйна-дэмакратычнага лагера, Чарнышэўскі разгарнуў тытанічную работу па агітаванню рэвалюцыйных сіл, нястомна прапагандаваў «ідэю слянянскай рэвалюцыі, ідэю барацьбы мас і зваржэнне ўсіх улад» (Ленін). Выступавачы супраць самадзяржаўна-прыгонніцкага ладу, супраць реакцыйна-дэмакратычнага ладу, супраць реакцыйна-дэмакратычнага ладу, Чарнышэўскі бачыў у працоўных масах сапраўдных гаспадароў сваёй краіны, гаспадароў яе гістарычнага лёсу. Глыбокі патрыятычны пачуццё, светлай перай у перамогу народа прасякнута ўсё яго дзейнасць.

У гэтай-жа таліне ведаў лі выступіў Чарнышэўскі — ўсюды яго працы складалі эпоху, з'яўляліся вяршыняй дамарксыскай філазофіі і грамадска-палітычнай думкі. На яго рамале «Што рабіць?» выхоўваліся пакаленні рэвалюцыйна-дэмакратаў.

Высокую аданку дзейнасці Чарнышэўскага даў В. І. Ленін, назваўшы яго адным з найбуйнейшых рускай сацыял-дэмакратыі. Ленін адзначыў, што ад твораў Чарнышэўскага «павявала духам класавай барацьбы», што «магутная прапаведзь Чарнышэўскага» выхоўвала ў тую эпоху сапраўдных рэвалюцыйна-дэмакратаў. Т. В. Сталін назваў Чарнышэўскага ў ліку выдатных прадстаўнікоў рускай нацыі.

У працах Н. Г. Чарнышэўскага вялікае месца займаюць пытанні эстэтыкі і літаратурнай крытыкі. Увага прадварыла рэвалюцыйнай Расіі да літаратуры і мастацтва не была вынаходкай. Яна глумалася той важнай роляю, якую іграла літаратура ў жыцці рускага грамадства. Сам Чарнышэўскі ў «Рымахх гогалеўскага перыяду рускай літаратуры» ўказаў, што ва ўмовах самадзяржаўна-прыгонніцкага ладу, ва ўмовах жорсткіх праследванняў свабоднай думкі, літаратура пача сацэнтравалася амаль усе разумовае жыццё народа, што яна заклікала была становіцца і вырашаць найбольш актуальныя грамадска-палітычныя пытанні. Літаратура для Чарнышэўскага заўбеды была той высокай кафедрой, з якой перадавалі людзі Расіі маглі, абыходжаны пераходзілі і рагаты цэнзур, зваржэнца з рэвалюцыйным заклікам да народа, прапагандавалі ідэю рэвалюцыйнай дэмакратыі, выкрываць самадзяржаў і прыгонніцтва.

Змагаючыся за высокую ідэю, рэалістычнаму, сапраўды народную літаратуру, прасякнутую перадавымі грамадскімі інтарэсамі, Чарнышэўскі заўбеды ўказаў на неабходнасць дэталёвай працоўнай тэарэтычнай асновы літаратуры і мастацтва, эстэтыкі, лічачы, што без навуковай эстэтычнай тэорыі не можа быць ні гісторыі літаратуры, ні літаратурнай крытыкі. Ён вялікі рэзка крытыкаваў тых, хто зняважліва ставіўся да эстэтыкі, адмаўляючы ёй у граве быць навукай і адгаворваць важную ролю ў развіцці літаратуры.

як поўнае праўленне агульнай ідэі ў індывідуальнай з'яве. Чарнышэўскі паказвае негэтуітэнасць гэтых вызначэнняў і прыходзіць да наступнага вываду:

«Прыгожае ёсць жыццё; прыгожае тая іста, у якой бачым мы жыццё такім, якім павінна быць яно на нашых уяўленнях; прыгожым з'яўляецца той прадмет, які выказвае ў сабе жыццё або напамінае нам аб жыцці».

Не ў «тайніках духа» мастака знаходзіцца прыгожае, а ў самой рэчаіснасці, і справа пісьменніка ўмець бачыць і адлюстравать яго сродкамі рэалістычнага мастацтва. Гаворачы аб тым, што прыгожае ёсць жыццё, «якое павінна быць... па нашых уяўленнях», Чарнышэўскі падкрэсліваў выключную важнасць светлагляду, ідэінасці мастака. Дасягнуць сапраўды прыгожага ў рэчаіснасці можа толькі той мастак, які глядзіць на жыццё вачыма народа, адстойваў ў сваёй творчасці народны інтарэс, стаіць на перадавых ідэіных пазіцыях.

Пры гэтым Чарнышэўскі, развіваючы крытыку ідэалізма, падкрэсліваў, што гэта ліна мастацтва не абмяжоўваецца таліной прыгожага. Мастацтва, вучыць ён, узаўважэ ўсё, што ёсць цікавага для чалавека ў жыцці. Раскрываючы ўсё багатае жыццё з'яў ў яркіх вобразах і карцінах, мастацтва растлумачвае нам жыццё, палітычнае і пашырае нашы веды, мае вялікае назвавальнае значэнне.

галёўскага перыяду рускай літаратуры», адказваючы на пытанне, служэнне якім грамадскім ідэям забяспечвае вялікі літаратуры і яе актыўную ролю ў жыцці. Чарнышэўскі лічыў: «Толькі тыя напрамкі літаратуры дасягаюць блізкаста развіцця, якія ўзнікаюць пад уплывам ідэі моцных і жывых, якія задавальняюць неадкладныя патрэбы эпохі. У кожным веку ёсць свая гістарычная справа, свае асаблівыя імкненні. Жыццё і слава нашага часу складаюць два імкненні, якія цесна звязаны паміж сабою і служаць дапаўненнем адна другой: гуманнасці і клопаты аб падлежанні жыцця чалавека». Так у паліцэнаўнай форме Чарнышэўскі фармуляваў заклік перадавой літаратуры: змагацца за вызваленне народа, за яго ішчае, за светлую будучыню краіны. Гэтыя ідэі натхнілі перадавую рускую літаратуру, слаўную сваёй адданасцю справе народа.

Высакародным гнявом рэвалюцыйна-дэмакратыі прасякнутае старонкі твораў Чарнышэўскага, накіраваныя супраць тэорыі «мастацтва для мастацтва». Чарнышэўскі з выключным пранікненнем раскрываў палітычны сэнс гэтай тэорыі. Ён паказаў, што хоць тэарэтыкі «мастацтва для мастацтва» ўсёляк дэкарыруюць неабходнасць адыхода літаратуры ад жыцця, яе раўнадушна да палітычнай барацьбы і палітычных сэнс гэтай тэорыі. Ён паказаў, што хоць тэарэтыкі «мастацтва для мастацтва» ўсёляк дэкарыруюць неабходнасць адыхода літаратуры ад жыцця, яе раўнадушна да палітычнай барацьбы і палітычных сэнс гэтай тэорыі. Ён паказаў, што хоць тэарэтыкі «мастацтва для мастацтва» ўсёляк дэкарыруюць неабходнасць адыхода літаратуры ад жыцця, яе раўнадушна да палітычнай барацьбы і палітычных сэнс гэтай тэорыі.

Увага прадварыла рэвалюцыйнай Расіі да літаратуры і мастацтва не была вынаходкай. Яна глумалася той важнай роляю, якую іграла літаратура ў жыцці рускага грамадства. Сам Чарнышэўскі ў «Рымахх гогалеўскага перыяду рускай літаратуры» ўказаў, што ва ўмовах самадзяржаўна-прыгонніцкага ладу, ва ўмовах жорсткіх праследванняў свабоднай думкі, літаратура пача сацэнтравалася амаль усе разумовае жыццё народа, што яна заклікала была становіцца і вырашаць найбольш актуальныя грамадска-палітычныя пытанні. Літаратура для Чарнышэўскага заўбеды была той высокай кафедрой, з якой перадавалі людзі Расіі маглі, абыходжаны пераходзілі і рагаты цэнзур, зваржэнца з рэвалюцыйным заклікам да народа, прапагандавалі ідэю рэвалюцыйнай дэмакратыі, выкрываць самадзяржаў і прыгонніцтва.

каў літаратуры, што не падабаюцца гэтым людзям, з матай зрабіць яе паслугачом другога напрамку, які больш падаходзіў гэтым людзям да густу».

Руская літаратура развілася пад пільным уздзеяннем ідэі матэрыялістычнай эстэтыкі Чарнышэўскага. У яго асобе лепшыя прадстаўнікі нашай літаратуры заўбеды знаходзілі мудрага настаўніка, патрабавальнага крытыка, тонкага знаўцу мастацтва. Пору Чарнышэўскага належачы пудоўнай работы, прысвечаны творчасці Гоголя, Салтыкова-Шччдрына, Л. Талстога і другіх пісьменнікаў. Усё перадавое ў літаратуры заўбеды знаходзіла яго гарачую і шчырую падтрымку. Калі з'явіліся «Губернскія парсы» Шччдрына, Чарнышэўскі адгукнуўся на іх вялікімі артыкуламі, з захапленнем апавідаўшы гугу высакародную і пудоўную кнігу, аўтар якога выступіў як гнеўны выкрывальнік самадзяржаў, як друг і абаронца народа. Калі Л. Талстога апублікаваў свае першыя творы, Чарнышэўскі прачытаў вялікую будучыню пісьменніка, аданіў яго дэбот у літаратуры як выступленне выдатнага майстра мастацкага слова, пранікнёна значнаў спецыфічным асаблівасці творчасці Талстога, яго неперажыванае ўменне раскрываць «дыялектыку душы» чалавека.

Спадчына Чарнышэўскага — каштоўная скарбніца савецкага народа. Марксысцкая навука аб літаратуры і мастацтве, марксысцкая эстэтыка і літаратурная крытыка развіваюцца на аснове вывучэння лепшых дасягненняў матэрыялістычнай эстэтыкі крытычнага рэалізма, буйнейшай ўклад у развіццё яго зрабіў Н. Г. Чарнышэўскі.

Нам блізкі і дарагі незбыўны воблік Чарнышэўскага, воблік палымнага рэвалюцыйна-дэмакратычнага і мужана, непахіснага і стойкага ў барацьбе. У яго асобе свецкай народ ушалеўвае выдатнага мысліцеля і рэвалюцыйнага дзеяча, усе жыццё якога было да канца адданае самай пудоўнай і вялікай справе — справе вызвалення народа.

